

ΑΠΟ ΤΑΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΙΑΤΡΟΥ

(Διήγημα Α. Τσέχωφ)

Ὁ καθηγητὴς ἔλαθε τηλεγράφημα ἀπὸ τὸ ἐργοστάσιον Λιάλικωφ μὲ τὸ ὁποῖον τὸν παρεκάλουν νὰ φθάσῃ τὸ γρηγορώτερον.

Ἦτο ἄρρωστη ἡ κόρη κάποιου Λιάλικωφ, κυρίως ὡς φαίνεται, τοῦ ἐργοστασίου καὶ τίποτε ἄλλο δὲν ἐκατακλίνεσθαι ἀπὸ τὸ σχοινοτενὲς καὶ ἀσυνάρτητον αὐτὸ τηλεγράφημα. Ὁ καθηγητὴς, ἀντὶ νὰ μετὰβῆ ὁ ἴδιος, ἔστειλε τὸν βοηθὸν τοῦ Καρολιώφ.

Ἐπρεπε ἀπὸ τὴν Μόσχαν νὰ περάσουν δύο στυχομῶν κατόπιν νὰ προχωρήσουν μὲ ἀμάξι τεσσάρων βέρστικ. Εἰς τὸν σταθμὸν ἔστειλκεν, πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ Καρολιώφ, ἀμάξαν τρίιππον, ὁ ἀμαξίας τῆς ὁποίας ἔφερε πῖλον μὲ πτερὸν παγωνιοῦ καὶ εἰς ὅλας τὰς ἐρωτήσεις ἀπεκρίνετο μεγαλοφώνως, στρατιωτικῶς. Ἦτο ἐσπέρα Σαββάτου καὶ ὁ ἥλιος ἔδυνε. Ἀπὸ τὸ ἐργοστάσιον πρὸς τὸν σταθμὸν ἤρχοντο ἑμιλοὶ ἐργατῶν πολλοί, ὑποκλινόμενοι πρὸ τῶν ἀλόγων τοῦ Καρολιώφ. Καὶ τὸν ἐμάγευεν ἡ θραδειὰ καὶ αἱ ἐπαύσεις ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ αἱ σημύδαι, καὶ ἐκείνη ἡ ἡρεμία εἰς τὰ πέριξ, ὁπόταν, σοῦ φαίνεται, ἅτι μαζεῖ μὲ τοὺς ἐργάτας τῶρα, τὴν παραμονὴν τῆς ἑορτῆς, ἡτοιμάζοντο νὰ ἡσυχάσουν καὶ ὁ κάμπος καὶ τὸ δάσος καὶ ὁ ἥλιος—ν' ἀναπαυθοῦν, νὰ δεηθοῦν, ἴσως . . .

Ἐγεννήθη καὶ ἐμεγάλωσεν εἰς Μόσχαν· χωρὶς τί θὰ εἶπῃ δὲν ἤξευρε καὶ δὲν τὸν ἐνδιέφεραν ποτὲ τὰ ἐργοστάσια οὔτε ἐσύχναζε σ' αὐτὰ. Τοῦ συνέβαιναν ὅμως νὰ διαβάσῃ περὶ ἐργοστασίων καὶ νὰ ἐπισκέπτεται ἐργοστασιάρχας καὶ νὰ ὀμιλῇ μὲ αὐτούς, ὁσάκις δ' ἔβλεπε κανὲν ἐργοστάσιον ἀπὸ μακρὰν ἢ ἐκ τοῦ πλησίον, κάθιε φορὰν ἐσκέπτετο ὅτι ἀπ' ἔξω ὅλα ἦσαν ἡτυχεα καὶ εἰρηνικά, μὲσα ὅμως, χωρὶς ἄλλο, θὰ βασιλεύη μία παχυτάτη ἀμύθεια καὶ ὁ βλακώδης ἐγωισμὸς τῶν κυρίων, ὁ ἀνιάρης, ὁ ἀνθυγεινὸς μόχθος τῶν ἐργατῶν, βανασολογία, βότκα, ζούφια. Καὶ τῶρα, ὁποῦ οἱ ἐργάται μὲ σέβας καὶ φοβισμένοι ἔδιναν, τόπον εἰς τὸ ὄχημα εἰς τὰ πρόσωπα, εἰς τὰ κωσέτκ, εἰς τὸ βέδισμά των ἐμάντευσεν μίαν φυσικὴν ἀκαθαρσίαν τὴν μέθην, τὴν νευρικότητα, τὸ ἀμήχανον.

Εἰσῆλθον διὰ τὰς αὐλείας θύρας. Καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη ἐφαίνοντο σπιτάκια τῶν ἐργατῶν, πρόσωπα γυναικῶν, ἀσπρόρουχα καὶ παπλώματα εἰς τὰ πρόθυρα. «Φυλάξου!» ἐφώναζεν ὁ ἀμαξίας, χωρὶς νὰ κρατῇ τ' ἄλογα. Μία ὠραία αὐλὴ μὲ πέντε πολὺ μεγάλα κτίρια, μὲ καπνοδόχους, μακρὰν τὸ ἐν ἀπὸ τὸ ἄλλο, σωροὶ ἐμπορευμάτων, καλύβαι καὶ ἐπάνω εἰς ὅλα αὐτὰ ἕνα στρώμα φαιόχρουν, ὡσάν ἀπὸ σκάνην. Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ὡσάν ὀσείεις καὶ τὴν ἔρημον, κάτι ἐλεεινὰ κηπάρια καὶ πράσινα ἢ κόκκινα στέγαι τῶν σπιτιῶν ὅπου μένει ἡ ἐπιμελητεία· ἔξαφνα ὁ ἀμαξίας ἐσταμάτησε τ' ἄλογα καὶ τὸ ὄχημα ἐστάθη ἐνώπιον σπιτιοῦ νεωστὶ διαμμένου μὲ χρῶμα λευκόφριον· ἐδῶ ὑπῆρχε περίβολος μὲ πασχαλιές· πασχαλιές·

κατασκονισμένες, από δὲ τὸ κιτρινοβαφές πρόθυρον διεδίδετο δυνατὴ ὄσμη ἀπὸ χρώματα.

—Κοπιάσετε, κύριε γιαντρέ.—ἠκούσθησαν γυναικεῖαι φωναὶ ἀπὸ τὸν πρόδομον ἠνωμένοι με στεναγμούς καὶ ψιθυρισμούς—Κοπιάσετε, ἀργήσαμε . . . τί δυστυχία. Ἐδῶ κοπιάσετε.

Ἡ κυρία Λιάλικθα, πολύσαρκος, ἠλικιωμένη γυναῖκα, φέρουσα μαῦρον μεταξωτὸν φόρεμα με μανίκια τῆς μόδας, ἀπλῆ ὄμως, κατὰ τὸ φαινόμενον, ἀμόρφωτος, παρετήρει, τὸν ἰατρὸν ἀνήσυχα καὶ δὲν ἀπεφάσιζε, δὲν ἐτόλμα νὰ τοῦ δώσῃ τὸ χέρι. Δίπλα τῆς ἐστέκετο κυρία με κοντὰ μαλλιά, με pince nez, με χρωματιστὸ ποκαμισάκι, ἰσχνὴ καὶ ὄχι νέα πλέον. Ἡ ὑπέρτρια τὴν ὠνόμαζε Χριστίαν Δμήτρεβαν καὶ ὁ Καρολιώφ ἐσυμπέρανε ὅτι ἦτο παιδαγωγός.

Φαίνεται, εἰς αὐτήν, ὡς εἰς τὴν μόνην μορφωμένην τοῦ σπιτιοῦ, εἶχεν ἀνατεθῆ ἡ δεξιότης τοῦ ἰατροῦ διότι εὐθὺς καὶ γρήγορα γρήγορα, ἤρχισε νὰ ἐκθέτῃ τὴν αἰτίαν τῆς ἀσθενείας, με ἀσημάντους, ὀχληρὰς λεπτομερείας, χωρὶς νὰ λέγῃ τίς εἶνε ὁ ἀσθενὴς καὶ περὶ τίνος ἐπρόκειτο.

Ὁ ἰατρὸς καὶ ἡ παιδαγωγὸς ὠμίλου καθήμενοι, ἐνῶ ἡ οἰκοδέσποινα ἐστέκετο ἀκίνητος παρὰ τὴν θύραν, προσμένουσα· ἐκ τῆς συνδιαλέξεως ὁ Καρολιώφ ἐνόησεν, ὅτι ἠσθένει ἡ Λίτσα, νέα εἰκοσαέτις, κόρη μονογενῆς καὶ κληρονόμος τῆς κυρίας Λιάλικθ. ἦτο πρὸ πολλοῦ ἀρρωστη καὶ ἐθεραπεύετο ἀπὸ διαφόρους ἰατρούς, τὴν τελευταίαν δὲ νύκτα, ἀφ' ἐσπέρας ἕως τὸ πρωτὶ εἶχε τόσον δυνατοῦς παλμούς, ὅπου ὅλοι ἠγρύπνησαν εἰς τὸ σπίτι, φοβούμενοι θάνατον.

— Ἀπὸ μικρὰ ἦτο ἀσθενικὴ ἔλεγεν ἡ Χριστίνα Δμήτρεβαν τραγουδιστά, ἀδιακόπως σπογγίζουσα με τὸ χέρι τὰ χεῖλη τῆς. Οἱ γιαντροὶ λέγουν, νεῦρα, ἀλλὰ μικρὰ ὅταν ἦτο, οἱ γιαντροὶ τῆς ἐκλείσαν μέσα τὰ χελώνια καὶ λέγω ἴσως εἶν' ἀπ' αὐτό.

Ὑπῆγαν εἰς τῆς ἀσθενοῦς. Ἀνεπτυγμένη πλέον καὶ καλιῦ ἀναστήματος, ἀλλὰ ἀσχημῆ, ὁμοιάζουσα με τὴν μητέρα, με τὰ αὐτὰ μικρὰ μάτια καὶ με πλατὺ, ὑπερμετρ' ἀνεπτυγμένον τὸ κάτω μέρος τοῦ προσώπου, ἀχτένιστη, σκεπασμένη μέχρι πώγωνος, τὴν πρώτην στιγμὴν ἔκαμεν ἐντύπωσιν εἰς τὸν Καρολιώφ μιᾶς δυστυχοῦς ὑπάρξεως, πτωχῆς, ὅπου τὴν ἐπερίθαλψαν ἐδῶ ἀπὸ οἶκτον καὶ ἦτο ἀπίστευτον ὅτι ἦτο ἡ κληρονόμος πέντε μεγίστων κτιρίων.

— Καὶ μεῖς ἤλθαμε νὰ σᾶς γιαντρέψωμε, εἶπεν ὁ Καρολιώφ. Χαίρετε.

Εἶπε ποιὸς εἶνε καὶ τῆς ἔσφιξε τὸ χέρι, ἓνα χέρι μεγάλον, ψυχρὸ, ἀσχημὸν χέρι.

Ἐκείνη ἐκάθησε καὶ προφανῶς, συνειδησμένη πρὸ πολλοῦ στοὺς γιαντρούς, ἀπαθῆς δὲ, ὅτι παρουσίαζε ἀνοικτοὺς τοὺς ὤμους καὶ τὸ στήθος, ἀφῆκε νὰ τὴν ἀκούσουν.

— Έχω παλμούς—εἶπε.—Ὅλην τὴν νύκτα ἦτο μιὰ τέτοια φρίκη...παρ' ὀλίγον ν' ἀποθάνω. Δόστε μου τίποτε.

— Ὅχ σὰς δώσω, ἡσυχάσετε.

Τὴν ἐξήτχτε καὶ ἐσήκουσε τοὺς ὤμους.

— Ἡ καρδιά εἶνε καθὼς πρέπει,—εἶπε—ὄλα καλὰ καὶ τακτικά. Τὰ νεῦρα φαίνεται ἐπαιζαν λίγο, συνειθισμένα πράγματα, ἄλλως τε. Ὁ παροξυσμός, φρονῶ, ἐπαυσε ὥστε νὰ πλαγιαίτετε καὶ νὰ κοιμηθῆτε.

Τὴν ὥραν ἐκείνην ἔφεραν εἰς τὸν κοιτῶνα μιὰ λάμπα. Ἡ ἀσθενὴς ἐκάμμυσε τὰ μάτια πρὸ τοῦ φωτός καὶ ἐξαφνα ἤρπασε τὴν κεφαλὴν μὲ τὰς χεῖρας καὶ ἤρχισε νὰ κλαίη. Καὶ ἡ ἐντύπωσις τοῦ πτωχοῦ καὶ ἀσχήμου ὄντος ἠφανίσθη αἴφνης καὶ ὁ Καρολιῶφ δὲν παρητήρει πλέον οὔτε τὰ μικρὰ μάτια, μήτε τὴν ἀσχημίαν τοῦ κάτω μέρους τοῦ προσώπου· εἶδε μόνον μιαν ἀπαλὴν μαρτυρικὴν ἔκφρασιν, ἥτι· ἐνέκλειε τόσον νοῦν καὶ ἡ ὁποία τόσον ἐσυγκινοῦσε, ὀλοκλήρος δὲ τῶρα τοῦ ἐφαίνετο εὐσταλής, λεπτή, ἀπλή καὶ ἤθελε τῶρα νὰ τὴν ἡσυχάσῃ, ὄχι μὲ φαρμακὰ, οὔτε μὲ συμβουλὴν τινὰ, ἀλλὰ μὲ ἓνα λόγον ἀπλοῦν, θωπευτικόν. Ἡ μητέρα ἐνηγκλίσθη τὴν κεφαλὴν της καὶ τὴν συνέθλιψεν εἰς τὸ στήθος της, καὶ ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς γραίας ἐφαίνετο ὁ ἀπελπισμός καὶ ἡ θλίψις! Μητέρα αὐτῆ, ἀνέθρεψε τὴν κόρην της, τὴν ἐμεγάλωσε χωρὶς νὰ φεισθῆ κανενὸς πράγματος, ὅλην της τὴν ζωὴν ἔδωσε νὰ τὴν μάθῃ γαλλικά, χορούς, μουσικὴν, ἓνα σωρὸν διδασκάλους τῆς εἶχε, τοὺς καλλιτέρους γιατροὺς, ἐκρατοῦσε παιδαγωγόν, καὶ δὲν ἐννοοῦτε τῶρα πόθεν αὐτὰ τὰ δάκρυα, διατὶ τόσα βάσανα, δὲν ἐννοοῦσε καὶ τὰ ἔχανε, καὶ εἶχε μίαν ἔκφρασιν ἔνοχον, ἀνήσυχον, ὡσάν νὰ εἶχε παρκεῖσθαι ἀκόμη κάτι τι πολὺ σοβαρὸν, ὡσάν κάποιον ἀκόμη νὰ μὴν ἐπροσκάλεσε, ποιὸν ὅμως—δὲν ἤξευρε.

-- Λίζανκα, πάλι ἐσύ. . . πάλι,—ἔλεγε σφιγγουσα τὴν κόρην της.—'Αγάπη μου, πουλί μου, παιδάκι μου, πές μου, τί εἶχες; Λυπήσου με, πές μου.

Καὶ αἱ δύο ἐκλαίαν πικρά. Ὁ Καρολιῶφ ἐκάθησεν εἰς τὸ ἄκρον τῆς κλίνης καὶ ἐπῆρε τὸ χέρι τῆς Λίζας.

— Ἀφήστε, ἀξίζει νὰ κλαῖτε;—εἶπε μὲ τόνον θωπευτικόν.—Κανένα πρᾶγμα σὶὸν κόσμον δὲν ἀξίζει τὰ δάκρυ' αὐτά. Δοιπὸν, νὰ μὴν κλαίμε πλιό, δὲν χριάζεται...

Καὶ καθ' ἑαυτὸν ἐσκέφθη.

«Ὅχ ἦτο καιρὸς νὰ πανδρευθῆ...»

— Ὁ γιατρός τοῦ ἐργοστασίου τῆς ἔδωσε βρομιούχον κάλι, εἶπεν ἡ παιδαγωγός.—ἀλλὰ μοῦ φαίνεται πῶς ἔγεινε χειρότερα. Κατ' ἐμέ, ἂν εἶνε γιὰ τὴν καρδίαν θὰ ὠφελοῦσαν σταγόνες...ἐλησμόνησα, θαρρῶ κομβοβλάρια λέγονται...

Καὶ ἤρχισαν πάλιν αἱ λεπτομέρειαι. Διέκοπτε τὸν ἰατρόν, δὲν τὸν ἄφινε νὰ ἐμιλήσῃ καὶ τὸ πρόσωπὸν της ἐδείκνυεν ὅτι ἔπασχεν ὡσάν νὰ ὑπέθετεν ὅτι,

αρθρὴ ἢ πλέον μαρτυρούμενη τοῦ σπιτιοῦ, εἶχε χρεὶς νὰ τοῦζτη ἀδικόσκη μὲ τὸν ἰατρὸν καὶ ἀρεσκτοὺς περὶ ἰατρικῆς.

Ὁ Καραλιώφ ἐστενοχωρήθη.

— Ἐγὼ δὲν βλέπω τίποτε ξεχωριστόν—εἶπεν ἐξελθὼν τοῦ κοιτῶνος καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν μητέρα.—Ἐάν τὴν κόρην σὺς τὴν θερκαπαῖν ὁ γικτρὸς τοῦ ἐργουτσίου, δεῖ ἐξκαλοῦθῃ. Ἡ θερκαπαῖς μέχρις ὧρας ἤτο κενονικὴ καὶ ἐγὼ δὲν βλέπω τὴν ἀνάγκην ν' ἀλλάξῃτε γικτρὸν. Γικτὶ ν' ἀλλάξῃτε; Ἡ ἀσθένειαι εἶνε συνθεστάται, τίποτε σοβαρὸν...

Ἐπίλοιποι βραδέως, ἐνῶ ἐπιδροσε τὰ χειρόκτιχ τοῦ ἡ δὲ κυρία Λαλικοβα ἐστίατο ἀκίνητος καὶ τὸν ἐβλεπε μὲ θαυμάσιον μάτην.

— Μένει μαζί ὧρα ἕως τὸ τραῖνο τῶν δεικν.—Ἴεν πιστεῖω ν' ἀργήσω.

— Καὶ δὲν μπορείτε νὰ μείνατε σὲ μᾶς; ἤρώτησε καὶ τὰ δάκρυα τὴν ἐπῆραν ἐκ νῆτος.

— Ντρέπομαι νὰ σὺς ἀνεύχθῃ, μὰ, κίματέ μᾶς τὴν χάρι, γιὰ τὸ θεὸ—ἐξκαλοῦθῃτε σιγά, περκατρεθεσὶ πρὸς τὴν θύραν.—Ξενοχτίστε σὲ μᾶς. Μιχὲ τὴν ἐγὼ... μινυχοκῶρα... Μ' ἐρόδισε χθὲς τὴν νύκτα, δὲν μπορῶ νὰ ἔλθω στὸν ἐκυτό μου. Μὴ ρώγατε, γι' ἀγάπη θεοῦ.

Ἦθελε νὰ τᾶς εἰπῇ πως εἰς τὴν Μόσχην ἔχει πολλὴν ἐργασίαν, πῶς τὸν περιμένει ἡ οἰκογένειά του· τοῦ ἤτο βρᾶδῷ νὰ παρήσῃ σὲ ξένο σπίτι χωρὶς ἀνάγκην, ὅλον τὸ βράδῳ καὶ τὴν νύκτα ὄλην, ἀλλὰ εἶδε τὸ πρόσωπόν της, ἐστέναξε καὶ σιωπῶν, ἤρχισε νὰ βγάξῃ τὰ χειρόκτιχά του.

Εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ ἤνιψαν ὄλα τὰ ρῶτα. Ἐκάθῃτο περὶ τὸ κλειδοκίμαδον καὶ ἐρύλλομετροδες τὰ μουσικὰ βιβλία, ἔπειτα ἔβλεπε τὰς εἰκόνας καὶ τὰς πορτρέτα τοῦ τοῦχοῦ. Αἱ εἰκόνας, ἐλκιογραφικῆ, μὲ χρυσὰ πλάστια, περὶστάνον Κριμαϊκὰ τοπαῖα, θωαλλώδη θάλασσαν μ' ἓνα καρδιάκι, μινυχὸν καθολικὸν μ' ἓνα ποτηράκι στὸ χέρι καὶ ὄλ' αὐτὰ ξηρὰ, βαρυφορτωμένα, ἄτεχνα... Καμμία εὐμορφη προσωπογραφία, καμμία ὀποῦ νὰ ἐνδιαφέρῃ· ὄλο μάγουλα πλάστια, ὄφθαλμοὶ μὲ μίαν ἐαρκασίαν ἀπορίας· ὁ Λαλικοφ, ὁ πατέρας της Λίζας εἶχε τὸ μέτωπον μικρὸν καὶ πρόσωπον ἐαρκάζον αὐταρέσκειαν, ἡ στολή του δὲ, ὡσὲν ἓνα σκακί, ἐκάλυπτε σῶμα ἀνθρώπου ταπεινογεννημένου, ἐπὶ τοῦ στήθους ἔφερε μετὰλλιον καὶ τὸ σῆμα τοῦ ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Ἦνας πολιτισμὸς πτωχός, μίαν τυχαίαν πολυτέλειαν, χωρὶς νοῦν, ἀκατάλληλιν, ὅπως ἡ στολή αὐτή.—τὸ πάτωμα ἐρεθίζει μὲ τὴν λάμπην του, ἐρεθίζει ὁ πολυέλικτος καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ ἐνθυμισσοσι τὸν ἔμπορον ἐκείνον ὀποῦ ὄπηγε στὸ λουτρόν μὲ τὸ περὶστέμον ἐπὶ τοῦ λαμποῦ...

Ἀπὸ τὸν προβάλλομον ἤρχατο ἓνας ψίθυρος, κάποιος ἤσυχον ἐρόγγαζε. Κοιτίζοντας ἀπὸ τὴν κούρην ἠκούθησαν ὄξαις, δικαιοκωμένοι, μεταλλικοὶ ἤχοι, τοῦς ὀποίους ὁ Καραλιώφ ποτὲ ἄλλοτε δὲν εἶχαν ἀκούσῃ καὶ οὔτε τῶρα τοῦς ἐνόησε· ἀντάχασκν εἰς τὴν ψυχὴν του περὶξεναν καὶ δυσάρεστα.

«Μοῦ φαίνεται, δὲ θάμενα ποτὲ νὰ ζήσω ἄδω πέρα. . .» — Ἐσκέφθη καὶ ἐστράφη πάλιν πρὸς τὸ βιβλίον τῆς μουσικῆς.

— Γιατρέ, κοπιᾶσετε νὰ πάρετε κάτι τι. — Ἐκάλεσεν ἡ παιδαγωγὸς χαμηλόφωνα.

Ἐπῆγε νὰ δειπνήσῃ. Ἐνα τραπέζι μεγάλο μὲ πολλὰ ἀρεκτιμὰ καὶ κρασιά, ἐνῶ ἐδειπνοῦσαν δύο μόνον· αὐτὸς καὶ ἡ Χρηστίνα Δημήτρεβνα. Ἐκείνη ἔπινε μαδέραν, ἔτρωγε γρήγορα καὶ ὠμιλοῦσε, παρκτηροῦσα τὸν Ἰατρὸν διὰ τοῦ *rinco nez*:

— Οἱ ἐργάται εἶνε κατευχαριστημένοι μὲ μᾶς. Ἐδῶ κάθε χειμῶνα ἔχομεν θεατρικὰς παραστάσεις, παίζουν οἱ ἐργάται οἱ ἴδιοι, ἀναγνώσματα μὲ μαγικὸν φανὸν καὶ λοιπά. Μᾶς εἶνε πολλὸ ἀφωσιωμένοι καὶ ὅταν ἔμαθαν πῶς ἡ Λίζα ἦτο χειρότερα ἔκαμαν παράκλησιν. Ἀμόρφωτοι, αἰσθάνονται ὅμος κι' αὐτοί.

— Φαίνεται, δὲν ἔχετε στὸ σπίτι κενέναν ἄνδρα, — εἶπε ὁ Καρολιώφ.

— Κανένα. Ὁ Πέτρος Νικανόριτς ἀπέθανε ἐνῆμισυ χρόνον πρὶν καὶ ἐμείναν μὲν μόναι αἱ τρεῖς μᾶς· τὸ καλοκαίρι ἐδῶ, τὸν χειμῶνα στὴν Μόσχαν στὴν Πολιάνκα. Ἐνδεκα χρόνια εἶμαι μαζὴ τους· σὰν ἰδική τους.

Εἰς τὸ δεῖπνον ἔφεραν ψάρι κόκκινο, κοτολέτες ἀπὸ ὄρνιθα καὶ γλυκόπηκτα τὰ κρασιά ἦσαν ἀκριβά, γαλλικά.

— Ἐσεῖς, γιατρέ, παρακαλῶ, ἐλεύθερα. — Ἐλεγεν ἡ παιδαγωγὸς τρώγουσα καὶ σπογγίζουσα τὸ στόμα μὲ τὸν γρόνθον τῆς, ἐφαίνετο δὲ ὅτι ἐζοῦσ' ἐκεῖ μὲ ὄλω τῆς τὰ ἀγαθὰ. Τρῶτε, παρακαλῶ.

Μετὰ τὸ δεῖπνον ὠδήγησαν τὸν ἰατρὸν εἰς τὸν κοιτῶνά του· δὲν ἤθελε ἕμω· νὰ κοιμηθῇ· ἦτο ζέστη εἰς τὸ δωμάτιον καὶ μία ὄσμη ἀπὸ χρώματα· ἐφόρσε τὸν ἐπενδύτην του καὶ ἐξῆλθε.

Ἐξῶ ἦτο δροσιά· ἤρχισκε νὰ ὑποψῶσκη τὸ λυκαυγὲς καὶ εἰς τὴν ὑγρὰν ἀτμόσφαιραν διεγράφοντο καθαρὰ καὶ τὰ πέντε κτίρια μὲ τὰς μακράς των καπνοδόχους, αἱ καλύβαι καὶ τὰ ἐμπορεύματα. Ἐνεκὰ τῆς ἐσρτῆς δὲν ἐδούλευαν, τὰ παράθυρα ἦσαν σκοτεινὰ καὶ μόνον εἰς ἓν τῶν κτιρίων ἔκαιεν ἀκόμη ἡ θερμάστρα, δύο τῶν παραθύρων ἦσαν πορφυρὰ καὶ ἐκ τῆς καπνοδόχου πότε πότε μὲ τὸν καπνὸν ἐξήρχετο φωτιά. Μακρὰν ἤκούοντο οἱ βάτραχοι καὶ τὸ κελάδημα ἀηδάνος.

Βλέπων τὰ κτίρια καὶ τὰς καλύβας τῶν ἐργατῶν, ἐσκέπτετο πάλιν ὅπως καὶ ἄλλοτε, ὡσάκις ἔβλεπεν ἐργοστάσιον. Τὰ θέατρα διὰ τοὺς ἐργάτας, τὰ μαγικὰ φινάρια, οἱ γιατροί, αἱ διάφοροι βελτιώσεις, ἅς εἶναι αὐτά, οἱ ἐργάται ἕμω, ὅπου εἶχεν ἀπαντήσῃ σήμερον καθ' ὁδὸν ἀπὸ τὸν σταθμὸν, δὲν φαίνεται νὰ διαφέρουν διόλου ἀπὸ τοὺς ἐργάτας ἐκείνους, ὅπου εἶχεν ἰδεῖ πρό πολλοῦ, παιδι ἀκόμη, ὅποτε δὲν ὑπῆρχαν θέατρα καὶ βελτιώσεις καὶ τὰ ἐργαστάσια. Καθὸ ἰατρὸς, ὀρθῶς κρίνων περὶ τῶν χρονικῶν παθήσεων, ἡ ῥιζικὴ ἀφορμὴ τῶν ὁποίων ἦτο ἀκατάληπτος καὶ ἀνίατος, καὶ τὰ ἐργαστάσια τὰ ἐθεώρει ὡς μίαν ἀπορίαν, ἡ ἀφορμὴ τῆς ὁποίας ἦτο ἐπίσης ἀσαφὴς καὶ ἀνεξάλειπτος, χωρὶς δὲ νὰ θεωρῇ

περιττάς τὰς βελτιώσεις ὅλας εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἐργῶν, τὰς παρέβαλλεν ὁμοῦ πρὸς τὴν θεραπείαν τῶν ἀθεραπεύτων νόσων.

Ἄ' Ἐδῶ ὑπάρχει, πράγματι, ἀπορία. . . Ἐσκέπτετο, βλέπων τὰ κατακόκκινα παράθυρα.—Περὶ τὰς δύο χιλιῶδες ἐργάται δουλεύουν ἀδιάκοπα, μέσα εἰς ἓνα περιβάλλον ἀνθυγιεινὸν κτασκειάζοντες πρόστυχα πανιά, ζοῦν χωρὶς νὰ χορταίνουσι ψωμί καὶ μόνον στὸ κκαπηλιό, σπανίως, συνέρχονται ἀπ' αὐτὸν τὸν ἐφιάλτην· ἐκκτὸν ἄνθρωποι ἐπιστκτοῦν τὴν ἐργασίαν καὶ δὲν κάμνουν ἄλλο ὄλην τοὺς τὴν ζωὴν, παρὰ νὰ σημειώουσι πρόστιμα, νὰ βρίζουσι, ν' ἀδικοῦσι καὶ μόνον δύο τρεῖς, οἱ καλούμενοι κύριοι, ὠρελοῦνται ἀπὸ τὰ κέρδη, ἂν καὶ δὲν εἰργάζονται οἱ ἴδιοι, περιφρονοῦν δὲ καὶ τὸ πρόστυχο πανί. Ποία ὁμοῦ κέρδη καὶ πῶς ὠφελοῦνται ἀπ' αὐτά; Ἡ Διὰ κλιωβα καὶ ἡ κόρη της εἶνε δυστυχεῖς, λυπεῖσαι νὰ τὰς κυττάξῃ καὶ ζῆ με ὅλα της τὰ ἀγαθὰ μία μόνη Χρηστίνῃ Δημήτρεβνα, κουτὴ γεροντοκόρη με pince-nez. Καὶ τὸ συμπέρασμα εἶνε ὅτι δουλεύουσι καὶ τὰ πέντε αὐτὰ κτίρια καὶ εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἀγορὰς πωλεῖται πρόστυχο πανί διὰ οοῦτο καὶ μόνον· νὰ ἡμπορῆ ἡ Χρηστίνῃ Δημήτρεβνα νὰ τρώγῃ ἀκριβὰ ψάρια καὶ νὰ πίνῃ μαδέραν.

Ἐξῶνα ἀντοίχισαν οἱ παράδοξοι ἐκεῖνοι κρότοι ὅπου ἤκουσεν ὁ Καρολιώφ πρὸ τοῦ δειπνίου. Πλησίον μιᾶς τῶν οἰκοδομῶν κάποιος ἐκτυποῦσε μίαν πλάκα μεταλλίνην, ἐκτυποῦσε ἀλλὰ καὶ συνεκράτει εὐθὺς τὸν ἦχον, εἰς τρόπον ὥστε ἠκούσθησαν σύντομοι, ὀξεῖς, ἀκακόνιστοι ἦχοι, ὅμοιοι μετὰ τὸ «δέρ...δέρ...δέρ...» Κατόπιν σιωπὴ μισοῦ λεπτοῦ καὶ εἰς τὴν ἄλλην οἰκοδομὴν διεδόθησαν ἐπίσης ἀσυνάρτητοι καὶ δυσάρεστοι ἦχοι, χαμηλότεροι τώρα, βαθύφωνοι—«δρίν...δρίν...δρίν...» Ἐνδεκα φορές. Προφανῶς οἱ νυκτοφύλακες ἐκτυποῦσαν ἔνδεκα ὥρας.

Πλησίον τοῦ τρίτου κτιρίου ἠκούσθησαν· ζάκ...ζάκ...ζάκ... Τὰ αὐτὰ καὶ εἰς τὰ ἄλλα κτίρια καὶ κατόπιν ὀπίσω ἀπὸ τὰς καλύβας καὶ τὴν αὐλόθυραν. Καὶ ὁμοίαζε, ὡς ἂν ἐν μέσῳ τῆς νυκτερινῆς ἡρεμίας νὰ ἐσκόρπιζε τοὺς ἦχους αὐτοὺς τὸ ἴδιον ἐκεῖνο τέρας μετὰ τὰ κόκκινα μάτια, αὐτὸς ὁ διάβολος, ὅστις ἐξουσίαζεν ἐδῶ καὶ τοὺς κυρίους καὶ τοὺς ἐργάτας, ἀπατῶν καὶ τοὺς μὲν καὶ τοὺς δέ.

Ὁ Καρολιώφ ἐξῆλθεν εἰς τὸν κάμπον.

— Τίς εἶ !—ἠρώτησε παρὰ τὴν αὐλόθυραν τραχεῖα φωνή.

«Σὺν στὰς φυλακὰς...»—ἐσκέφθη καὶ δὲν ἀπήντησε.

Ἐδῶ τ' ἀηδόνια καὶ οἱ βάτραχοι ἠκούοντο καθαρῶτερα, ἡσθάνεσο ἐδῶ τὴν νύκτα τοῦ Μαΐου. Ἐκ τοῦ σταθμοῦ ἔφθανεν ὁ θόρυβος τοῦ τραίνου· κάπου ἔκραζαν νυσταλέοι πετεινοί, ἡ νύκτα ὅπως δὴποτε ἦτο ἡρεμος καὶ ὁ κόσμος ἐκοιμήτο ἡσυχᾶ. Εἰς τὸν κάμπον, ὅχι μακρὰν τοῦ ἐργοστασίου ἦτο συσσωρευμένη ξυλεια οἰκοδομική. Ὁ Καρολιώφ ἐκάθησεν ἐπὶ σανίδος καὶ ἐξηκολούθει νὰ σκέπτεται.

Ἄ' Ἐδῶ μόνον μίαν παιδαγωγὸς εἶνε καλὰ καὶ τὸ ἐργοστάσιον ἐργάζεται γι'

αὐτὴν· εἰς τὸ φαινόμενον ὅμως, διότι καὶ αὐτὴ ἐδῶ εἶνε πρόσωπον ὑποβολιμαῖον. Ἐκεῖνος δὲ, διὰ τὸν ὅποιον ἐδῶ γίνονται ὅλα—εἶνε ὁ διάβολος.

Καὶ ἐσκέπτετο τὸν διάβολον, εἰς τὸν ὅποιον δὲν ἐπίστευε, καὶ παρετήρει τὰ δύο φωτεινὰ παράθυρα. Τοῦ ἐφάνετο ὅτι μὲ αὐτὰ τὰ πορφυρὰ μάτια τὸν παρετήρει αὐτὸς ὁ διάβολος, ἡ ἀράτος ἐκείνη δύναμις, ἣτις ἐδημιούργησε τὰς μεταξὺ ἰσχυρῶν καὶ ἀδυνάτων σχέσεις, τὸ χονδρὸν αὐτὸ λάθος, ὅπου διόλου δὲν διορθώνεται τώρα. Ἀνάγκη, ὁ ἰσχυρὸς νὰ εἶνε πρόσκομμα εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀδυνατοῦ, τοιοῦτος ὁ φυσικὸς νόμος, ἀλλ' αὐτὸ εἶνε καταληπτὸν μόνον εἰς ἄρθρον ἐφημερίδος ἢ εἰς διδακτικὸν ἐγχειρίδιον, εἰς αὐτὸ τὸ ἴδιον ἀνακάτωμα, ὅπου πρὸς αὐτὴν εἰς ἐαυτῆς ἢ καθημερινὴν ζωὴν, εἰς τὴν σύγχισιν ὅλων τῶν μικροτήτων, ἀπὸ τὰς ὁποίας εἶν' ἐξυφασμέναι αἱ ἀνθρώπινα σχέσεις, αὐτὸς δὲν εἶνε πλέον νόμος, ἀλλὰ μία λογικὴ ἀλογία, ὅπου καὶ ὁ ἰσχυρὸς καὶ ὁ ἀσθενὴς ἀπαράλλακτα πίπτουν θύματα τῶν ἀμοιβαίων αὐτῶν σχέσεων, ὑποκύπτοντες ἄθελαι εἰς μίαν διευθύνουσαν δύναμιν, ἄγνωστον, μένουσαν ἐκτὸς τῆς ζωῆς, ξένην πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Αὐτὰ ἐσκέπτετο ὁ Καρολιῶφ, καθήμενος ἐπὶ σανίδων καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸν ἐκυρίευσε μία τοιαύτη διάθεσις, ὡς ἐὰν ἡ ἄγνωστος αὐτῆ, ἡ μυστηριώδης δύναμις νὰ εὐρίσκετο ἐκεῖ πλησίον καὶ νὰ παρετήρει. Ἐν τούτοις, ἡ ἀνατολὴ ὥρῃα ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον καὶ ἡ ὥρα ἐπροχωροῦσε μὲ ταχύτητα. Αἱ πέντε οἰκοδομαὶ μὲ τὰς καπνοδόχους ἐπὶ τῆς λευκοφαίου ἐσχατιῆς τοῦ λυκαυγοῦς, ὅταν τριγύρω δὲν ὑπῆρχε ψυχὴ, ὡς ἂν ὅλα νὰ εἶχον ἀποθάνῃ, εἶχαν μίαν ἰδικιτέραν ὕψιν, ἄλλην παρ' ἐκείνην τῆς ἡμέρας· ἐλησμώνησεν ἐντελῶς ὅτι ἐκεῖ μέσα ἦσαν ἀτμοκίνητοι μηχαναί, ἠλεκτρισμός, τηλεφῶνον καὶ κάπως τοῦ ἤρχοντο εἰς τὸν νοῦν τὰ κτίρια ἐκεῖναι μὲ τοὺς πασσάλους, ὁ λίθινος αἰὼν, ἡσθῆνετο δὲ τὴν παρουσίαν μιᾶς δυνάμεως βαναύσου, ἀσυνειδήτου.

Καὶ ἠκούσθησαν πάλιν—Δέρ...δέρ...δέρ...Δωδεκάκις. Ἐπειτα ἡσυχία ἐπὶ μισθὸ λεπτὸ καὶ ἕξαφνα εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τῆς αὐλῆς.

— Δρίν...δρίν...δρίν....

— Φρικωδῶς δυσάρεστον! ἐσκέφθη ὁ Καρολιῶφ.

— Ζάκ...ζάκ....—ἀντήχησεν εἰς ἄλλο μέρος, διακεκομμένα, διαπεραστικά, ὡς ἂν μὲ πείσμα.

— Ζάκ...ζάκ....

Καὶ διὰ νὰ κτυπηθοῦν δώδεκα ὥραι, ἐχρειάσθησαν τέσσαρα λεπτά. Κατόπιν ἡσυχία καὶ πάλιν τοιαύτη ἐντύπωσις, ὡς ἂν ν' ἀπενεκρώθησαν ὅλα τριγύρω.

Ὁ Καρολιῶφ ἔμεινεν ἀκόμη ὀλίγον καὶ ἐπέστρεψε εἰς τὰ ἴδια, ἤργησεν ὅμως νὰ πλαγιάσῃ. Εἰς τὰ παρακείμενα δωμάτια ἐψιθύριζαν, ἠκούοντο δὲ τὰ πατήματα ποδῶν γυμνῶν καὶ τὸ πλατάγημα παντούφλας.

«Μὴν τύχη πάλιν καὶ ἐλειποθύμησε ;»—ἐσκέφθη ὁ Καρολιῶφ.

Ἐξήλαθε νὰ ἰδῆ τὴν ἀσθενῆ. Εἰς τὰ δωμάτια ἐφαγγε πλέον ἐνταλῶς καὶ ἐπὶ τοῦ τοίχου τῆς κίθουρας καὶ εἰς τὸ πάτωμα ἔτραψε ἐν ἀσθενῆς ἡλικιῶν ρῶς, εἰσδύσαν ἐδῶ διὰ τῆς προωνῆς ὀμίχλης. Ἡ θύρα τοῦ δωματίου τῆς Λίζης ἦτο ἀνοικτή, αὐτὴ δ' ἐκάθητο ἐπὶ ἔδρας παρὰ τὴν κλίνην, φοροῦσα κκτόταν καὶ τυλιγμένη μὲ περιώμιον, ἀκτένιστη δέ. Τὰ παραπετάσματα τῶν παραθύρων ἦσαν κατκισθασμένα.

— Πῶς κισθάνεσθε; ἠρώτησαν ὁ Κρολιώρ

— Σας εὐχαριστῶ.

Τῆ; εὐχασε τὸν σφιγμὸν, κκτόπιν τῆς διώρθωτα τὰ μαλλιά, ὅπου ἐσκέπαζαν τὸ μέτωπον.

— Δὲν κοιμήσθε, — εἶπε. — Ἦνε ὄρατος κκιρὸς ἐξω, ἀνοιξίς, καλαθοὺν τ' ἀηδονῆ καὶ στίς κῆθεσθε στὰ σκοτεινὰ καὶ συλλογιζέσθε.

Τὸν ἤκουε περκατηροῦσα κκτόν κκτὰ πρόσωπον. Τὰ μάτια τῆς ἦσαν μελκχολικά, νοήμονα καὶ ἐρκίνετο πῶς κῆτι ἤθελε νὰ τοῦ εἰπῆ.

— Αὐτὸ σας συμβαίνει συχνά; — ἠρώτησε.

Ἐκίνησε τὰ χεῖρα τῆς καὶ ἀπάντησε.

— Συχνά. Σχεδὸν κῆθε νύχτα ἔχω βάρος.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην οἱ φίλλαις ἤρχισαν νὰ κτυποῦν δύο ὄρακι. Ἦκούσθη—
αἰὲρ . . . αἰὲρ . . . » καὶ ἡ νῆκ ἀνεσκίρτησε.

— Σας ἀνησυχοῦν οἱ κρότοι αὐτοὶ; — ἠρώτησαν ἐκεῖνος.

— Δὲν ξέρω· ἐμένεκ ὄλα μ' ἀνησυχοῦν ἐδῶ, — ἀπάντησαν ἐκείνη καὶ μετὰ τινεκ σκέψιν ἐξηκολούθησε.

Ἦλα μ' ἀνησυχοῦν, εἰς τὴν ρωτὴν σας ἀκούω ἐνδικέρον, ἀπὸ τὸ πρῶτο κλέρημα δέ σὺν νὰ μοῦ ἐράνη ὅτι κκτῆ σας μπορεὶ κκνεὶς νὰ ὀμιλήσῃ γιὰ ὄλα.

— Λίγετε, σας παρακκλῶ.

— Θέλω νὰ σας πῶ τὴν γνώμη μου. Ἐγὼ θερρῶ, πῶς δὲν ἔχω ἀσθένειν, ἀλλὰ ἀνησυχοῦ καὶ φοβοῦμαι ἐπειδὴ πρέπαι, καὶ διαφορετικὰ δὲν γίνεται. Καὶ ὁ ὀγαίεστερος ἀνθρωπος δὲν μπορεὶ νὰ μὴν ἀνησυχῆ ἂν ὀπὶ τὸ παραθύρὸ του, ἂς ποῦμα, περιπκταὶ ληστής. Ἐκὶ μὲ θερκαυῶν συχνά, — ἐξηκολούθησε περκατηροῦσα τὰ γόνκτά τῆς καὶ μειδιῶσα μ' αἰδημασύνην. — ἔγω εὐγνωμονῶ, βέβαια, οὐδὲ ἀνοῦμαι τὴν ὀφέλειν τῆς θερκαυῆς, ἀλλ' ἔγω ἤθελα νὰ ὀμιλήσω, ὄχι μὲ γικτρὸν, ἀλλὰ μὲ ἀνθρωπον ἰδικὸν μου, μὲ φίλον, ὅστις νὰ μ' ἐνοῦση καὶ νὰ μὲ πείσῃ, ἂν ἔχω δίκαιο ἢ ὄχι.

— Καὶ δὲν ἔχετε κῆπως φίλους; ἠρώτησαν ὁ Κρολιώρ.

— Εἶμαι μόνη. Ἐχω κκτέρκ τοῦ τὴν ἀγκπῶ, καὶ ὄμως εἶμαι μόνη. Ἡ ζωὴ εἶνε κκτωμένη κκτ' κκτόν τὸν τρόπον . . . Οἱ ἀπομονωμένοι διαβάζουν πολὺ, ἀλλὰ λέγουν κκὶ ἀκούουν ὀλίγα· ἡ ζωὴ γι' κκτοῦς εἶνε κκστηριῶδης· εἶνε κκ-

στικισται και συχνά βλέπουν τὸν διάβολον ἐκεῖ ποῦ δὲν εἶνε. Ἡ Ταμάρκα τοῦ Λέρμοντωφ ἦτο μόνη και εἶδε τὸν διάβολον.

— Καὶ σεῖς διαβάζετε πολὺ ;

— Πολύ. Ἐγὼ βλέπετε πολλὸν καιρὸν ἐλεύθερον. ἀπὸ τὸ πρῶτὸν ὡς τὸ βράδυ. Τὴν ἡμέραν διαβάζω, τὴν νύκτα δὲ ἡ κεφαλή μου εἶνε κενή· ἀντὶ ἰδεῶν, κάτι σκιαί.

— Μήπως βλέπετε τίποτε τὴν νύκτα ; ἠρώτησεν ὁ Καρολιώφ.

— Ὅχι, ἀλλὰ αἰσθάνομαι . . .

Ἐμειδίασεν ἐκ νέου και παρετήρησε τὸν ἰατρὸν τόσον μελγχολικά, τόσον ἔξυπνά· και τοῦ ἐφάνει ὅτι ἔχει πίστιν εἰς αὐτόν, ὅτι θέλει νὰ τοῦ ὁμιλήσῃ με εἰλικρίνειαν και ὅτι αἱ ἰδέαι των ταυτίζονται. Ἐσιώπα ὅμως και πιθανὸν ἐπερίμενε νὰ ὁμιλήσῃ ἐκεῖνος.

Και ἤξευρε τί νὰ τῆς εἰπῇ· αὐτὸς ἔβλεπε φανερά, ὅτι ὦφειλ' ἐκεῖνη ν' ἀφήσῃ τὸ ταχύτερον τὰ πέντε κτίρια και τὸ ἑκατομμύριον, ἐὰν τὸ ἔχη, ν' ἀφήσῃ τὸν διάβολον αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἐν καιρῷ νυκτὸς βλέπει· ἔβλεπε φανερά ἐπίσης ὅτι και αὐτὴ ἐφρόνει ἀπαράλλακτα και μόνον ἐπερίμενε, κἀποῖος τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς νὰ τὸ βεβαιώσῃ αὐτὸ.

Πῶς νὰ τὸ εἰπῇ ὅμως δὲν ἤξευρε. Πῶς ; Τοὺς καταδικασμένους στενοχωρεῖσαι νὰ τοὺς ἐρωτήσῃ διατὶ καταδικάσθησαν· ἐπίσης και τοὺς πολὺ πλουσίους δὲν ἀποφασίζεις νὰ ἐρωτήσῃ τί τὰ θέλουν τόσα πολλὰ χρήματα, διατὶ κάμνουν τόσῳ κακὴν χρῆσιν τοῦ πλοῦτου των, γιατί δὲν τὸν πετοῦν, και ὅταν ἀκόμη βλέπουν πῶς αὐτὸς κάμνει τὴν δυστυχίαν των· και ἂν ἀρχίσῃ ὁμιλία περὶ τούτου, εἶνε συνήθως ἐντροπαλή, ἀδεξία, μακρά.

«Πῶς νὰ τὸ πῶ ;—ἐσκέπτετο ὁ Καρολιώφ.—Ἄλλὰ και πρέπει τάχα νὰ τὸ εἰπῶ ;

Και εἶπεν ὅ,τι ἤθελε, οὐχι κατ' εὐθεῖαν, ἀλλὰ πλαγίως.

— Σεῖς, κάτοχος ἐργοστασίου και πλουσία κληρονόμος δὲν εἶσθ' εὐχαριστημένη, δὲν πιστεύετε εἰς τὸ δικαίωμά σας και ἰδοὺ ποῦ δὲν κοιμάσθε αὐτὸ, βέβαια, εἶνε καλλίτερον παρὰ ἐὰν ἐμένατε εὐχαριστημένη, ἐὰν ἐκοιμάσθε καλά και ἐσκέπτεσθε ὅτι ὅλα ἔχουν καλῶς· Ἐχετε μίαν ἀϋπνίαν σεβαστήν, και εἶνε τοῦτο καλὸν σημεῖον, ὅπωςδὴποτε. Πράγματι μία τοιαύτη ὁμιλία τῶν γονέων μας, ὡσὰν τὴν ἰδικὴν μας τώρα, δὲν θὰ εἶχε νόημα· ἐκεῖνοι τὴν νύκτα δὲν ὠμιλοῦσεν, ἀλλὰ ἐκοιμῶντο βαθεῖα, ἐνῷ ἡμεῖς, ἡ γενεά μας, κακοκοιμώμεθα, στενοχωρούμεθα, ὠμιλοῦμεν πολλὰ και τὰ λύομεν ὅλα, ἔχομεν ἢ δὲν ἔχομεν δίκαιον. Διὰ τὰ παιδιὰ μας δὲ ἢ τὰ ἐγγόνια μας τὸ ζήτημα αὐτὸ, — ἔχουν δίκην ἢ ὄχι.—θὰ ἔχει λυθῆ πλέον. Ἐκεῖνοι θὰ βλέπουν καλλίτερά μας. Καλὴ θὰ εἶνε ἡ ζωὴ μετὰ πέντηντα χρόνια. λυπηρὸν μόνον, πῶς ἡμεῖς δὲν θὰ φθάσωμεν. Τί καλὰ νὰ τὴν ἐβλέπαμεν !

— Καὶ τί θὰ κάμνουν τὰ παιδιὰ καὶ τὰ ἐγγόνια—ἐρώτησεν ἡ Λίτσα.

— Δὲ ξέρω . . . Φαίνεται θὰ τ' ἀφήσουν ὅλα καὶ θὰ φύγουν.

— Νὰ πᾶν ποῦ ;

— Μὰ, ὅπου θέλουν,—εἶπεν ὁ Καρολιώφ καὶ ἐγέλασε.—Λίγα εἶνε τὰ μέρη δι' ἓνα καλόν, ἔξυπνον ἄνθρωπον ;

Ἐκύτταξε τὴν ὄραν.

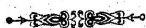
— Ὡς τόσο, ὁ ἥλιος ἀνέτειλε,—εἶπε—καιρὸς νὰ κοιμηθῆτε. Ἄναπαυθῆτε κάλὰ, χαίρω πολὺ σᾶς ἐγνώρισα—ἐξηκολούθησε, ἀφίγγων τὴν χεῖρα της.—Εἴσθε λημπρὸς ἄνθρωπος, πλήρης ἐνδιαφέροντος. Καλὴν νύκτα !

Μετέβη εἰς τὸ δωμάτιόν του καὶ ἐπλάγασε.

Τὴν ἐπιούσαν τὸ πρωί, ὅταν ἤτοιμάσθη τὸ ὄχημα, ἐξῆλθον εἰς τὸ πρόθυρον ὅλοι νὰ τὸν προπέμψουν. Ἡ Λίτσα ἐφοροῦσε λευκὸν ἐορτάσιμον φόρεμα, μ' ἓνα ἄνθος εἰς τὰ μαλλιά, ὠχρὰ, νοχελῆς τὸν παρετήρει, ὅπως χθές, μελαγχολικά, ἔξυπνα ἐμειδία, ὠμίλει καὶ ὅλα μὲ μίαν ἔκφρασιν, ὡσὰν νὰ ἤθελε κάτι νὰ τοῦ εἰπῆ ἔκτακτον, σπουδαῖον,—εἰς αὐτὸν καὶ μόνον. Ἦκούετο τὸ κελάδημα τῶν κορυδαλῶν καὶ ὁ κῶδων τῆς ἐκκλησίας. Τὰ παράθυρα τῶν ἐργοστασίων ἐσελάγιζαν εὐθυμα, καὶ ὁ Καρολιώφ διασχίζων τὴν αὐλήν, κατόπιν τὸν δρόμον πρὸς τὸν σταθμόν, δὲν ἐνθυμεῖτο πλέον μῆτε τοὺς ἐργάτας, μῆτε τὰ κτίρια μὲ τοὺς πασσάλους, μῆτε τὸν διάβολον, ἀλλ' ἐφέρετο νοερῶς πρὸς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, πιθανὸν προσεχῆ, ὅταν ἡ ζωὴ θὰ εἶνε τόσοσ φωτεινὴ καὶ τόσοσ χαρωπὴ, ὅπως ἡ ἡρεμος αὐτὴ, ἡ κυριακὴ πρωία καὶ ἐσκέπτετο πόσον εἶν' εὐχάριστον, μίαν τοιαύτην αὐγὴν, τὴν ἀνοιξιν, νὰ ταξειδεύης μὲ τρία ἄλογα εἰς καλὴν ἀμαξάν καὶ ν' ἀπολαμβάνης τὸ ἡλιακὸν θάλπος.

(Ἐκ τοῦ ρωσικοῦ)

Π. Α. ΑΙΩΤΗΣ

Ἡ ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ

(Συνέχεια)

Τὸ ἔργον, ἐντούτοις, τὸ ὁποῖον περισσότερον ἀπὸ τὰ ἄλλα ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν τοῦ κόσμου εἶνε ἡ «Ἐπιστροφή ἐκ τοῦ Γολγοθᾶ», τοῦ Βέλγου ζωγράφου Βάντερ Οὐδερὰ. Ἡ ἐμφαντικὴ αὐτὴ τέχνη τοῦ καθηγητοῦ τούτου, μὲ τόσοσ ἀκρίβειαν καὶ τόσοσ μέτρημα ὡς πρὸς τοὺς ὑπολογισμοὺς τῆς αἰσθητικῆς ἀποδόσεως γνωστῶν μεθοδικῶν κανόνων, δὲν ἠδύνατο παρὰ ν' ἀφαρπύσῃ τὰ ἀγύμναστα μάτια εἰς τὰς διαφόρους τεχνοτροπίας τὰς ὁποίας ἐφεῦρεν ἡ εὐφυΐα καὶ καλαισθησία τοῦ ἀνθρώπου μέχρι σήμερον.

Δύο οὐσιώδη γνωρίσματα διακρίνουν τὰ ἔργα τὰ ἀξιῶντα πῶς τὴν αἰσθητικὴν κριτικὴν διὰ νὰ τοῖς ἀποδώσῃ τὸ δίκαιον· πρῶτον ἡ συνθετικὴ τῶν γραμμῶν, ἡ